

CITAČNÉ ZVYKLOSTI V SLOVENSKÝCH A ANGLICKÝCH JAZYKOVEDNÝCH ŠTÚDIÁCH*

MILADA WALKOVÁ

Katedra jazykov Technickej univerzity v Košiciach

WALKOVÁ, Milada: Citation practices in Slovak and English linguistic research papers. *Journal of Linguistic*, 2017, Vol. 68, No 3, pp. 435 – 458.

Abstract: Citation in research articles is an important gateway to acceptance by academic community. When citing others, scholars follow the conventions of the genre, of the academic discipline, and of their culture. This paper focuses on the cultural aspects of citation by comparing and contrasting a corpus of linguistic papers written in English and in Slovak. The results show that while English native writers prefer making their papers more objective through a higher incidence of generalisations and reporting verbs denoting the process of research, Slovak native writers opt for making the cited authors more visible by a greater amount of integral citations and reporting verbs denoting mental states and processes. A higher number of quotations, including floating quotations, suggests that Slovak scholars have a high regard for the work of others.

Key words: citation, reporting verbs, research article, academic writing, intercultural communication

1. ÚVOD

Vedecký výskum je považovaný za hodnotný vtedy, keď prináša nové poznatky. Dôležitou súčasťou odborných textov je preto zasadenie prezentovaných výsledkov do kontextu už známych poznatkov, a to prostredníctvom citovania nielen vlastných prác, ale predovšetkým prác iných autorov. Nový výskum na známe poznatky nadvázuje, hodnotí ich (či už pozitívne, alebo negatívne) a môže ich dopĺňať a rozširovať, alebo naopak, vyjadrovať s nimi svoj nesúhlas a byť s nimi v rozpore. Spôsoby, ktorými autor vedeckého textu odkazuje na práce iných autorov, vyjadrujú autorov postoj k publikovaným výsledkom, jeho zaradenie do vedeckej obce, ale tiež sledujú konvencie žánru a danej vedeckej disciplíny a v širšom zmysle aj odborného štýlu danej kultúry. V tejto štúdii preto na príklade jazykovedných textov porovnávame, ako autori vedeckých textov odkazujú na publikované práce v slovenskej a anglofónnej kultúre.

* Štúdia vznikla v rámci riešenia grantového projektu VEGA 1/0099/16 *Personálna a sociálna deixa v slovenčine*.

2. CITAČNÉ ZVYKLOSTI

Odborný štýl je ovplyvnený kultúrou, v ktorej vzniká (napr. Kaplan, 1966; Khoutyz, 2015; Walková, 2014). V tejto štúdii sa zameriavame na to, ako sa v odbornom texte odkazuje na iných autorov, ktorí sa priamo nezúčastňujú komunikačného aktu, ktorý predstavuje prenos informácií od autora textu k čitateľovi. Osoba citovaného autora môže byť v texte explicitne prítomná alebo ukrytá za jeho prácu. Jeho tvrdenia môžu byť uvedené v zhutnej a zostručnej alebo v presnej, doslovnnej podobe. Jeho práca môže byť posúdená kriticky alebo uznaná za prínosnú. Miera použitia rôznych druhov odkazovania na práce iných vedcov tak vypovedá aj o kultúre, v ktorej bol daný odborný text napísaný.

Literatúra pozná rôzne formálne delenia odkazovania na publikované práce. Ken Hyland (1999) uvádza štyri formy: (i) doslovny citát, ktorý je súčasťou uvádzacej vety, (ii) odsadený doslovny citát v bloku (pri dlhších citátoch), (iii) parafráza a summarizácia (t. j. prerozprávanie vlastnými slovami), a napokon (iv) zovšeobecnenie (t. j. kombinácia viacerých zdrojov). Katarína Staroňová (2011, s. 170 – 171) neuvádza zovšeobecnenie, oba druhy doslovnych citátov spája do jedného typu a rozlišuje medzi parafrázou a summarizáciou ako dvoma osobitnými typmi. Podobne Dušan Katuščák (1998, s. 47 – 48) uvádza tri formy – citáty, parafrázy a výťahy. Rozdiel medzi parafrázou a summarizáciou/výťahom spočíva vo vyššej miere kondenzácie textu pri summarizácii, avšak aj pri nej „[m]iera kondenzácie textu či zostručnenia je rozličná“ (Staroňová, 2011, s. 179). Dá sa preto povedať, že parafráza a summarizácia sa do istej miery prekrývajú.

Ďalšie delenie súvisí s tým, či je citovaný autor uvedený priamo v texte – tzv. integrálny odkaz –, alebo na prácu odkazuje vnorený odkaz (v zátvorkách alebo v poznámkovom aparáte) – tzv. neintegrálny odkaz (Swales, 1990, s. 148; Staroňová, 2011, s. 181 – 182). Podľa K. Hylanda (1999, s. 344) volbou integrálneho odkazu autor prikladá dôraz skôr na citovaného autora, kým zvolením neintegrálneho odkazu zvýrazňuje viac obsah.

Philip Shaw (1992) upozorňuje, že výber medzi integrálnym a neintegrálnym odkazom je podmienený tiež rétorickou funkciou a aktuálnym členením vety. P. Shaw (1992) sa venuje výskumu kategórií času, vidu a rodu slovies používaných v prehľadoch literatúry dizertačných prác v oblasti biochémie a polnohospodárskej biológie. Prichádza k záveru, že slovesné kategórie ovplyvňujú v konečnom dôsledku rétorika a kohézia textu, ktoré majú vplyv na aktuálne členenie vety (téma – réma) a následne slovosled. Vzhľadom na pevný slovosled v angličtine výber slovosledu určuje gramatický podmet, od ktorého sa odvíja výber kategórií slovesa.

Jednotlivé vedné odbory sa líšia množstvom i spôsobom citácií. Podľa Hylandovho (1999)¹ výskumu citácií v ôsmich disciplínach humanitné a spoločenské

¹ Hylandove (1999) zistenia korelujú s rozdelením vied na tzv. *hard* a *soft* (napr. Kolb, 1981; p. aj Slančová, 1996, s. 47), t. j. exaktné vedy na jednej strane a humanitné a spoločenské vedy na druhej strane.

vedy viac odkazujú na publikovanú literatúru než prírodné vedy (s výnimkou biológie) a technika. Okrem filozofie všetky disciplíny využívajú viac neintegrálne než integrálne odkazy. Po filozofii sa najviac integrálnych odkazov objavuje v sociológii a aplikovanej lingvistike. Prírodné vedy a technika vôbec nepoužívajú doslovne citáty. Vedné odbory sa líšia aj uvádzacími slovesami, ktoré využívajú. Prírodné vedy a technika uprednostňujú slovesá *report* [‘uvádzat’], *describe* [‘opisovať’], *show* [‘ukázať’], *use* [‘použiť’], humanitné a spoločenské vedy zase používajú najčastejšie slovesá ako *argue* [‘tvrdiť’], *suggest* [‘naznačiť’], *study* a *examine* [‘skúmať’].

K. Hyland (1999) rozdiely v citovaní medzi jednotlivými vednými odbormi vysvetľuje nasledovne: v humanitných a spoločenských vedách je v popredí argumentácia. Autor textu musí svojho čitateľa presvedčiť, že jeho teoretické východiská sú správne, preto môže s publikovanou literatúrou súhlasiť alebo polemizovať. Citujú sa aj staršie, klasické práce, preto texty obsahujú viac citácií. Naopak, v prírodných vedách a technike sa klasické, dobre známe teórie už necitujú. Tieto odbory sa sústredia viac na fakty, metódy a postupy než na argumentáciu. Potlačenie prítomnosti citovaných autorov v texte viedie k objektivizácii textu.

V prípade integrálnych odkazov citované práce uvádzajú tzv. uvádzacie slovesá, napr. *[autor] menuje*, *tvrdí*, *opisuje* a pod. Podľa Geoffa Thompsona a Ye Yiyuna (1991) autori textov volia uvádzacie slovesá podľa ich denotačného významu a evaluačnej hodnoty. Denotačný význam uvádzacích slovies môže odkazovať na jeden z troch základných procesov – procesy výskumu (napr. slovesá *vypočítať*, *merať*, *zistiť*, *získať*), mentálne procesy (napr. *mysliť si*, *veriť*, *zameriavať sa*, *zvážiť*) a procesy vyjadrenia sa v teste (napr. *uvádzať*, *písat*, *vyzdvihnuť*, *nazývať*). Okrem toho existujú uvádzacie slovesá, ktorými autor textu vyjadruje, aké miesto má citované dielo v jeho vlastnom výskume (napr. *vysvetľovať*, *potvrdzovať*) či teórii ako takej (napr. *predpokladat*, *súhlasiť*, *kontrastovať*). Evaluačná hodnota uvádzacích slovies sa môže týkať postoja citovaného autora či postoja alebo interpretácie citujúceho autora. Podľa toho, či citovaný autor prezentuje informáciu (sprostredkovane prostredníctvom uvádzacieho slovesa) ako pravdivú, môže byť jeho postoj kladný (napr. *zdôrazniť*, *poukázať*, *predpokladat*), záporný (napr. *napádať*, *popierať*, *odmietat*, *pochybovať*) alebo neutrálny (napr. *skúmať*, *hodnotiť*, *zameriavať sa*, *citovať*). Citujúci autor môže k informácii citovaného autora podobne zaujať neutrálne stanovisko (napr. *predkladat*, *veriť*, *tvrdiť*, *skúmať*), kladné stanovisko hodnotením autorej informácie ako faktu (napr. *priniesť*, *dokázať*, *osvetliť*, *určiť*) alebo zriedka negatívne stanovisko spochybnením platnosti výpovede citovaného autora (napr. *nebrať do úvahy*, *zamieňať si (s niečím)*, *prejavovať neznalosť*). Citujúci autor môže interpretovať citovanú informáciu podľa toho, ako s pôvodným textom súvisí (napr. *dodávať*, *komentovať*, *opakovat*), akú v ňom má funkciu (napr. *potvrdiť*, *vyriešiť*, *dokázať*), prečo je v ňom použitá (napr. *zdôrazniť*, *kritizovať*, *varovať*) alebo ju môže prezentovať ako objektívny fakt (napr. *mapovať*, *pozorovať*, *písat*).

Sarah Thomasová a Thomas Hawes (1994) delia uvádzacie slovesá použité v medicínskych štúdiách. Podobne ako G. Thompson a Y. Yiyun (1991) rozdeľujú uvádzacie slovesá podľa ich denotačného významu na tri skupiny – experimentálne, diskurzné a kognitívne. Zároveň upozorňujú na prekrývanie sa týchto kategórií a na nejednoznačnosť niektorých slovies. Jednotlivé kategórie autori ďalej delia na podkategórie. Experimentálne slovesá teda môžu pomenovať metódy a postupy (napr. *študovať*, *analyzovať*, *deliť*) alebo zistenia, ktoré môže citujúci autor prezentovať neutrálne (napr. *zísť*, *pozorovať*, *získať*) alebo pozitívne, keď prezentované výsledky prijíma (napr. *ukázať*, *preukázat*). Diskurzné slovesá rozdeľujú na tentatívne, istotné a zmierňujúce. Tentatívne môžu označovať formulovanie hypotéz pred experimentom (napr. *navrhnuť*, *postulovať*, *predpokladat*) alebo záverov po experimente (napr. *naznačiť*). Istotnými slovesami môže citujúci autor prezentovať informáciu objektívne (napr. *uviesť*, *poznamenať*) alebo ako východisko pre vlastné tvrdenia (napr. *odvolávať sa*, *predkladať dôkazy*, *uzatvárať*). Napokon zmierňujúce slovesá obmedzujú platnosť tvrdenia alebo naznačujú potrebu ďalšieho výskumu (napr. *upozorniť*, *pýtať sa*). Posledná skupina slovies – kognitívne slovesá – označuje mentálne stavy a deje (napr. *vychádzať z*, *myslieť si*, *považovať*).

Uvedené zložité systémy uvádzacích slovies značne zjednodušuje K. Hyland (1999). Evaluačnú hodnotu redukuje na tri typy, pričom jeden typ má štyri podtypy. Citujúci autor teda môže prezentovať informáciu ako pravdivú (napr. *uznať*, *preukázať*, *poukázať*), nepravdivú (napr. *prehliadať*, *zveličovať*, *ignorovať*) alebo svoj postoj nevyjadruje. V takom prípade môže postoj prisúdiť citovanému autorovi. Tento postoj môže byť pozitívny (napr. *tvrdiť*, *obhajovať*, *byť presvedčený*), neutrálny (napr. *citovať*, *komentovať*, *zaoberať sa*), váhavý (napr. *predpokladat*, *naznačiť*, *narrávať*, *chápať*) či kritický (napr. *namietat*, *napádať*, *odmietat*, *vyvrátiť*). Vo všetkých disciplínach prevláda nevyjadrenie postoja citujúceho autora nad prezentovaním informácie ako pravdivej, pričom slovesá prezentujúce informáciu ako nepravdivú sa používajú len v humanitných a spoločenských vedách. Podobne všeobecne prevláda neutrálny postoj citovaného autora; kritický postoj je vyjadrený skôr v humanitných a spoločenských vedách, a to zriedka. Explicitnejšia evaluácia v humanitných a spoločenských vedách podľa K. Hylanda (op. cit.) vytvára priestor pre dialóg s danou vedeckou obcou.

K. Hyland (1999) ďalej skúma tri typy denotačného významu, ktoré označuje ako (i) výskumné akty, ktoré pomenúvajú zistenia a procedúry, (ii) kognitívne akty pomenúvajúce mentálne procesy a (iii) diskurzné akty pomenúvajúce slovné vyjadrenie. (Toto rozdelenie korešponduje s rozdelením uvádzacích slovies podľa S. Thomasovej a T. Hawesa, 1994, na experimentálne, kognitívne a diskurzné.) Slovesá pomenúvajúce výskumné akty dominujú v prírodných vedách a technike (43 – 56 %; v spoločenských a humanitných vedách len 23 – 31 %), diskurzné slovesá prevládajú v spoločenských a humanitných vedách (59 – 64 %; v prírodných vedách a technike len 38 – 51 %). Zastúpenie kognitívnych slovies menej korešponduje s rozdele-

ním vedných odborov; najmenej sa však používajú v technike (2 – 3 %) a najviac vo filozofii (15 %) a aplikovanej lingvistike (11 %).

V slovenskom kontexte sa výskumu citačných praktík venuje Lucia Dančišinová. V monografii *Citácia ako intertextuálny znak v akademickom diskurze* (Dančišinová, 2016) ponúka vyčerpávajúci prehľad rôznych pohľadov na citačné zvyklosti v domácej aj zahraničnej literatúre. V ďalších štúdiach (Dančišinová, 2015; Dančišinová a kol., 2015) sleduje citačné zvyklosti slovenských študentov písucich v anglickom jazyku. Podľa jej zistení neintegrálne citácie prevažujú v bakalárskych (71 %) i diplomových (56 %) prácach a v záverečných prácach filologického (56 %) i ekonomického zamerania (60 %).

Kedže v našej štúdii skúmame citačné zvyklosti v jazykovede, zhrňme ešte raz Hylandove (1999) zistenia pre aplikovanú lingvistiku: V jazykovedných štúdiách prevládajú neintegrálne citácie (66 %) nad integrálnymi (34 %). Najzastúpenejšie sú sumarizácie/parafrázy (67 %), nasledujú zovšeobecnenia (23 %) a doslovné citáty (10 %). Pri uvádzacích slovesách sú podľa denotačného významu najčastejšie diskurzné slovesá (59 %), nasledujú výskumné (30,5 %) a kognitívne slovesá (10,5 %). Z hľadiska evaluačného významu prevládajú slovesá, pri ktorých nie je postoj citujúceho autora vyjadrený (78,1 %), pričom postoj prisúdený citovanému autorovi je neutrálny (48,3 %), váhavý (17,6 %), pozitívny (32,2 %) a zriedka kritický (1,9 %). Citujúci autor niekedy prezentuje citovanú informáciu ako pravdivú (20,0 %) alebo sporadicky ako nepravdivú (1,9 %). Podobné výsledky môžeme očakávať aj v našich korpusoch. Značné rozdiely medzi korpusmi poukážu na rozdiely v citačných zvyklostiach medzi sledovanými kultúrami v danej vednej oblasti.

3. METÓDY

Cieľom štúdie je zistiť, či sa slovenský odborný štýl líši od anglofónneho odborného štýlu v spôsobe odkazovania na publikovanú literatúru. Citačné zvyklosti študujeme na korpuze odborných časopiseckých textov v jazykovede ako jedinej sledovanej disciplíne. Korpus pozostáva zo 60 ucelených textov odborného štýlu v dvoch jazykoch (anglickom a slovenskom). Každý jazyk je zastúpený štúdiami² z nedávnych rokov (2012 – 2016)³ v troch jazykovedných časopisoch. Sú to slovenské časopisy *Jazykovedný časopis* (JČ), *Slovenská reč* (SR) – oba indexované v databáze Scopus – a *Jazyk a kultúra* (JaK). Anglické texty boli vybrané tak, aby nám boli dostupné verejne alebo prostredníctvom knižničných služieb a ich autor, resp.

² Do štúdie neboli zaradené prehľadové články vzhľadom na ich vysokú mieru citácií. Tiež sme sa zámerne vyhli tomu, aby sme do korpusu zaradili viaceré texty tých istých autorov, keďže predpokladáme istý vplyv individuálneho štýlu na citačné zvyklosti.

³ Roky nie sú v korpuze zastúpené rovnomerne – postupovali sme od aktuálneho čísla a späť sме vyberali vhodné texty, kym ich počet v danom časopise nedosiahol 10. Pri niektorých časopisoch to znamenalo dva ročníky, pri iných viac ročníkov.

minimálne jeden z autorov, bol rodený hovoriaci (native speaker) anglického jazyka (rozhodovalo meno autora a pracovisko).⁴ Zvolili sme teda časopisy *Journal of English Linguistics* (JEL), *English for Specific Purposes* (ESP) – oba karentované a indexované v databázach Web of Science a Scopus – a *TESL Canada Journal* (TCJ).

Texty boli v elektronickej podobe vo formáte pdf. Pre potreby stanovenia celkovej dĺžky textov boli pomocou softvéru AntFileConverter (Anthony, 2015) konvertované na formát txt a následne bolo zo súboru odstránené autorské záhlavie, záhlavie časopisu, abstrakt(y), zoznam bibliografických údajov a prípadné klúčové slová, stručné informácie o autoroch (biografia) a prílohy. Počet slov jednotlivých textov bol stanovený pomocou voľne dostupného online softvéru Wordy word count tool (<https://wordy.com/word-count-tool/>). Údaje o dĺžke textov v jednotlivých podkorpusoch uvádzame v Tabuľke 1. Dĺžka slovenských textov sa pohybuje v rozmedzí od 2 009 do 8 784 slov, medián 5 042, priemerne 4 913 slov na jeden text. Celková dĺžka korpusu slovenských textov je 147 390 slov. Dĺžka anglických textov sa pohybuje v rozmedzí od 6 081 do 13 888 slov, medián 7 983, priemerne 8 561 slov na jeden text, s celkovou dĺžkou korpusu 255 708 slov. Podľa výsledku t-testu ($p < 0.0001$) je rozdiel v dĺžke anglických a slovenských textov štatisticky významný. Anglické texty sú teda dlhšie než slovenské. Túto skutočnosť je potrebné brať do úvahy pri porovnaní celkového počtu citácií v korpusoch (p. časť 4.1).

podkorpus	priemer	medián	spolu
JaK	3 653	2 688	36 534
JČ	6 304	6 203	63 036
SR	4 782	4 616	47 820
Slov. korpus	4 913	5 042	147 390
ESP	8 099	8 072	80 988
JEL	9 963	8 943	99 625
TCJ	7 510	7 485	75 095
Ang. korpus	8 561	7 983	255 708

Tabuľka 1. Dĺžka textov v jednotlivých podkorpusoch slovenského a anglického korpusu.

V každom teste sme vyhľadali všetky bibliografické odkazy v teste. Vyhľadávali sme

(i) všetky mená citovaných autorov uvedených v zozname použitej literatúry,⁵

⁴ Rodení hovoriaci samozrejme nemusia mať anglické meno a tobôž nemusia pracovať v anglofónnej krajine. Tieto kritériá však zvyšujú pravdepodobnosť, že autor je skutočne rodený hovoriaci.

⁵ Za okrajové, no závažné zistenie považujeme fakt, že pri všetkých slovenských časopisoch sme v niektorých článkoch našli v zozname literatúry práce, na ktoré text neodkazuje, a to napriek pokynom pre autorov, podľa ktorých „[v] zozname sa uvádzia iba literatúra, ktorá je v článku citovaná alebo na

(ii) všeobecné podstatné mená odkazujúce na citovaných autorov, napr. v angličtine *the researcher(s)* [‘výskumník/výskumníci’], *the authors* [‘autor/autorka/autori’], v slovenčine *autor/autorka, autori/autorky, lingvisti, jazykovedci* a pod.⁶

(iii) opakovane citácie (vo forme *ibid, op. cit., tamže*).

Zároveň sme v bezprostrednom jazykovom kontexte hľadali ďalšie citácie prostredníctvom osobného zámena alebo nevyjadreného podmetu. Kedže nás zaujíma, ako sa autori stavajú k prácam iných výskumníkov, do štúdie sme nezaradili autocitácie ani odkazy na primárne zdroje, encyklopédie a slovníky. Pri nepriamych citáciách sme do štúdie zaradili len citovaného autora, nie citujúce dielo.

Nájdené odkazy sme potom roztriedili podľa formálnych kritérií na (i) doslovne citáty (príklad č. 1), (ii) parafrázy a summarizácie (príklad č. 2) a (iii) zovšeobecnenia (príklad č. 3).

- (1) *Tento fakt si uvedomuje aj B. Hála, keď konštatuje, že tendencia, aby striktúra bola čo najzreteľnejšia, sa môže porušiť nutnosťou umiestniť slabičnú hranicu aj inam, a to „z dôvodu lepší srozumiteľnosti a také z ohľedu na stavbu slova“ (1956, s. 66). (JČ9)⁷*
- (2) *Podľa Swalesa sa žáner vyznačuje nadradenou komunikačnou funkciou (1990, s. 58), ktorá je dokonca určujúca pri následnom výbere štruktúrnych a lingvistických vlastností textu konkrétneho žánrového typu. (JaK7)*
- (3) *Vo svetovej lingvistike existuje rozsiahla literatúra, ktorá v podstate zodpovedala na otázku, akými jazykovými kvalitami sa tento spôsob komunikácie vyznačuje (porov. najmä Ch. Ferguson (1977), C. Snowová (1977), R. Wodaková a M. Schulzová (1986)). (SR2)*

Pri citátoch sme na rozdiel od K. Hylanda (1999) nerozlišovali medzi doslovnymi citátmi, ktoré sú súčasťou vety, a doslovnymi citátmi odsadenými v bloku. Viedli nás k tomu dva dôvody. Prvým je nízke zastúpenie odsadených citátov v jazykovede – K. Hyland (1999) uvádzza 2 %. Druhým je fakt, že odsadzovanie citátov do bloku závisí nielen od ich dĺžky, ale aj od použitej citačnej konvencie, napr. 40 slov v konvencii American Psychological Association, 4 riadky v konvencii Modern Language Association, 8 riadkov v konvencii University of Chicago (pozri Staroňová,

ktorú sa v texte odkazuje“ (Pokyny pre prispievateľov, *Jazyk a kultúra*, s. 2) či „[v] zozname je iba literatúra, ktorá je v článku citovaná alebo na ktorú sa v texte odkazuje“ (Všeobecné pokyny pre autorov, *Slovenská reč*, roč. 80, č. 5 – 6, s. 393). V anglickom korpusu sa vyskytuje len jeden takýto odkaz v jednom teste.

⁶ Vylúčili sme prípady, keď podstatné mená neodkazovali na autorov publikovanej literatúry, ale na autorov skúmaného žánru všeobecne či nešpecifikovaných príslušníkov akademickej obce, napr. *These findings may help researchers and designers refine their understandings... [‘Tieto zistenia môžu výskumníkom a zostavovateľom pomôcť zlepšiť porozumenie...’] (TCJ9).*

⁷ Príklady z jednotlivých textov sú označené kódom, ktorý obsahuje skratku časopisu a číslo textu podľa jeho poradia v zozname primárnych zdrojov.

2011, s. 175). Podobne sme nerozlišovali medzi parafrázami a summarizáiami vzhľadom na ich značné prekrývanie (pozri vyššie). Pri zovšeobecneniach, ktoré vždy začínajú viacerou bibliografickými odkazov, sme tieto odkazy rátali len raz ako jedno zovšeobecnenie, napríklad zvýraznené odkazy v príklade č. 3 boli kódované len ako jedna citácia.

Ďalej sme dátu roztriedili podľa ich začlenenia do textu na (i) integrálne (príklad č. 4) a (ii) neintegrálne (príklad č. 5).

- (4) Širšie zameraná je štúdia *Jany Kesselovej* (2008), ktorá sa zaoberá... (JČ10)
- (5) Only one study (*Jasso-Aguilar, 1999, 2005*) discussed... ['Len jedna štúdia (*Jasso-Aguilar, 1999, 2005*) rozoberala...'] (ESP7)

Za integrálny sme pokladali aj odkaz s nevyjadreným podmetom, ak odkazoval na osobu:

- (6) Ďalšiu definíciu ponúka *Kafka* (1992)... **Dodáva**: „Ludský svet je vlastne kultúra.“ (*Kafka*, 1992, s. 7) (JaK5)

Citácie v texte poznámok (pod čiarou alebo na konci textu) sme kódovali ako integrálne, keďže poznámky tvoria samostatný, hoci okrajový text (príklad č. 7). Naopak, medzi neintegrálne odkazy sme zaradili aj odkazy v zátvorkách, ktoré boli súčasťou viet, pretože takto uvedení autori ostávajú vzhľadom na hlavný text v úzadí aj napriek doplnkovému komentáru v zátvorkách (príklad č. 8).

- (7) *A. Tušer uvádza* príklad správy o t'ažkom detstve jedného z účastníkov súťaže SuperStar. (JaK9, poznámka pod čiarou)
- (8) Rather than expressing condition, they make a strong assertion (see Quirk et al. 1985:1094, who **classify** this type of if clause as a "rhetorical conditional clause"). ['Namiesto vyjadrenia podmienky predkladajú silné tvrdenie (p. Quirk a kol. 1985:1094, ktorí **klasifikujú**...'] (JEL2)

V prípade, že odkaz na literatúru sa v rámci jednej vety opakoval vo vete aj v zátvorkách, bol rátaný len raz, a to ako integrálny:

- (9) Cyberpunk definuje *Cavallaro* ako „postmoderný literárno-kultúrny štýl, ktorý predpokladá elektronickú budúcnosť... všadeprítomnú datasférę počítačových informácií, kolíziu nepokojnej senzibility punkovej subkultúry a prostredia stolných počítačov“ (*Cavallaro*, 2000, s. 26). (JaK10)

Opakovane odkazy v rámci jedného odseku sme však vždy kódovali ako viac odkazov, keďže nezriedka šlo o rôzne typy odkazov:

- (10) *Najnovšie sa o problematike zmieňuje aj J. Kačala*: „*Druhá, lexikálnovýznamová súčasť zloženého vettvého člena býva aj viacnásobná. ...*“ (2015, s. 112). *Ako vidieť... autor si všíma iba vettvočenskú zloženosť ako istý štruktúrny útvár; ktorý zovšeobecňuje natol'ko... Prirodzene, ani tomuto autorovi primárne nešlo o predstavenie problému vo svetle našej štúdie...* (SR8)
→ tri citácie – jeden integrálny citát s uvádzacím slovesom, jedna integrálna parafráza/sumarizácia s dvoma uvádzacími slovesami, jedna integrálna parafráza/sumarizácia bez uvádzacieho slovesa

Výsledky sme podrobili štatistickým testom (t-test a χ^2 test) pomocou voľne dostupného online softvéru (Social Science Statisticcs, GraphPad Quick Calcs).

Ďalej sme sa zamerali na to, aké uvádzacie slovesá (reporting verbs) sú v textoch použité. Brali sme do úvahy len také slovesá, ktorých podmet označuje osobu (príklad č. 11), nie prácu citovaného autora (príklady č. 12 a 13). Nie každá integrálna citácia má preto uvádzacie sloveso (príklad č. 12) a naopak, aj k neintegrálnym citáciám sa môže viazať uvádzacie sloveso, pokiaľ je citácia súčasťou dlhšieho vettvého úseku (príklad č. 8). V súvetiach sa na jeden odkaz môže viazať i viacero uvádzacích slovies (príklad č. 14).

- (11) *Teun van Dijk uvádza na ilustráciu demaskovania stratégii⁵ upevňovania dominantného diskurzu v otázke etnických vzťahov výpoved' ženy...* (JČ7)
→ integrálna parafráza/sumarizácia s uvádzacím slovesom
- (12) *Kompendium Rolanda Burkarta (2002) vysvetl'uje...* (JČ1)
→ integrálna parafráza/sumarizácia bez uvádzacieho slovesa
- (13) *Yet a great deal of research in both linguistics and social psychology over the years has demonstrated that... (e.g., Fazio 1986, 1990; Ajzen & Fishbein 2005; Preston 2010). [‘Ale veľké množstvo výskumu v jazykovede, ako aj sociálnej psychológií za roky ukázalo, že...’]* (JEL6)
→ neintegrálne zovšeobecnenie bez uvádzacieho slovesa
- (14) *Nevyhnutnosť ľudskej komunikácie potvrzuje aj D. McQuail (2002), ktorý ju považuje za najelementárnejší a najvšeobecnejší atribút kultúry.* (JaK5)
→ integrálna parafráza/sumarizácia s dvoma uvádzacími slovesami

Slovesá trpných konštrukcií boli do dát zahrnuté, len pokiaľ bol ich agens vyjadený inštrumentálom (príklad č. 15), resp. v angličtine pomocou predložky *by* (príklad č. 16). Nezahrnuli sme však trpné konštrukcie s predložkou *in*, ktoré považujeme skôr za odkaz na publikovanú prácu než na citovaného autora (príklad č. 17). Podobne neboli brané do úvahy slovesá v iných trpných konštrukciách (príklad č. 18).

- (15) ... sú autormi a autorkami explicitne nazývané diskurzmi... (JaK1)
- (16) ... the argument structure proposed by Toulmin (2003). [‘... štruktúra argumentácie navrhnutá Toulminom (2003).’] (ESP1)

- (17) ... *a phenomenon noted in Hafner* (2013)... [...] (ESP3)
- (18) *V „klasickej“ slovenskej žurnalistickej škole sa spravodajstvo vymedzuje ako „súhrn novinárskych prejavov, ktoré vecne, stručne a presne približujú aktuálnu či neznámu udalosť širokej verejnosti“* (Tušer – Follrichová, 2001, s. 37)... (JaK8)

Ďalej sme brali do úvahy aj neurčité slovesné tvary slovies, ktoré pomenúvajú činnosti citovaných autorov:

- (19) *Ewa Dąmbrowska* (1997, s. 49), *odvolávajúc sa na diachrónne výskumy datívu v praslovančine, uvádza, že...* (JČ3)
- (20) *Lu and Horner* (2016) also noted a tendency to equate translingual writing with L2 writing (p. 212), *stating that...* ['Lu a Horner (2016) si tiež všimli tendenciu prirovnávať translingválne písanie k písaniu v cudzom jazyku (s. 212), uvádzajúc, že... '] (TCJ10)

Z dát sme vynechali predikatívne konštrukcie so sponovými slovesami, napr. *je presvedčený* (JČ2), *je plný irónie* (JČ6), *je autorom* (JaK3), *bol jedným z hlavných predstaviteľov* (JaK4) a pod. Pri výsledných dátach sme zistovali frekvenciu pomocou voľne dostupného softvéru Online Ngram analyzer (Zacharski, s. a.).

4. VÝSLEDKY A DISKUSIA

4.1 Celkový počet citácií

Skôr než prikročíme k porovnaniu jednotlivých druhov citácií, porovnajme celkový počet citácií v korpusoch (pozri Tabuľku 2). V slovenských textoch je priemerný počet 40,3 citácií na jeden text a 7,86 citácií na 1 000 slov. Medzi jednotlivými textami však badáme značnú rôznorodosť: absolútny počet citácií v jednom teste sa pohybuje od 3 do 173 (medián 31), relativizovaný počet na 1 000 slov od 0,72 do 14,74 (medián 7,33). Variabilitu vidíme aj v anglických textoch: Počet citácií na jeden text sa pohybuje v rozmedzí od 12 do 196 (medián 50), priemerne 57,5. V anglickom korpuze je teda o niečo vyšší počet citácií na jeden text, avšak vzhladom na to, že anglické texty sú dlhšie než slovenské (porov. Tabuľku 1), sa počet citácií na 1 000 slov v anglickom korpusе blíži relatívnej frekvencii citácií v slovenskom korpuze: Relativizovaný počet v anglických textoch sa pohybuje v rozmedzí od cca 0,86 do cca 17,48 (medián 6,15), priemerne 6,84 na 1 000 slov textu. Podľa výsledkov t-testu rozdiel v absolútnej ($p = 0,060149$) ani relatívnej ($p = 0,731179$) frekvencii citácií medzi slovenským a anglickým korpusom nie je štatisticky významný. Slovenské a anglické texty sa teda v množstve citácií nelíšia.

podkorpus	celkový počet	priemer na 1 text	medián na 1 text	priemer na 1 000 slov	medián na 1 000 slov
JaK	208	20,8	24,5	6,53	4,90
JČ	514	51,4	43	7,06	7,52
SR	487	48,7	35	9,97	7,92
Slov. korpus	1 209	40,3	31	7,86	7,33
ESP	501	50,1	45,5	6,32	5,64
JEL	645	64,5	56,5	6,36	8,85
TCJ	578	57,8	50	7,85	6,61
Ang. korpus	1 724	57,5	50	6,84	6,15

Tabuľka 2. Počet citácií v jednotlivých podkorpusoch v slovenskom a anglickom korpuse.

4.2 Porovnanie jednotlivých druhov citácií

Videli sme, že slovenské a anglické jazykovedné štúdie a články sa nelisia celkovým množstvom citácií. Pozrime sa teraz na jednotlivé typy citácií v oboch korpusoch, počnúc rozdelením na integrálne a neintegrálne citácie. Ich pomer uvádzame v Tabuľke 3. V oboch korpusoch prevažujú integrálne citácie, avšak v anglickom korpuse je táto prevaha len mierna. V jednom z anglických podkorpusov dokonca prevládajú neintegrálne citácie. Podobne prevahu neintegrálnych citácií v anglických jazykovedných štúdiach uvádzajú aj K. Hyland (1999). Naopak, v slovenskom korpuse je prevaha integrálnych citácií omnoho výraznejšia, pričom rozdiel v pomeri integrálnych a neintegrálnych citácií medzi slovenským a anglickým korpusom je štatisticky významný ($p = 0,006288$, χ^2 test). Slovenskí autori jazykovedných textov teda uprednostňujú explicitnú prítomnosť citovaných autorov pred objektivizáciou textu (porov. Hyland 1999).

podkorpus	integrálne		neintegrálne	
	počet	%	počet	%
JaK	124	60 %	84	40 %
JČ	320	62 %	194	38 %
SR	269	55 %	218	45 %
Slov. korpus	713	59 %	496	41 %
ESP	227	45 %	274	55 %
JEL	380	59 %	265	42 %
TCJ	322	56 %	256	44 %
Ang. korpus	929	54 %	795	46 %

Tabuľka 3. Zastúpenie integrálnych a neintegrálnych odkazov v jednotlivých podkorpusoch v slovenskom a anglickom korpuse.

Ďalej sa pozrime na pomerné zastúpenie citácií podľa delenia na citáty, parafrázy a zovšeobecnenia. Z Tabuľky 4 vidíme, že pomer parafráz je v slovenskom (69 %)

aj anglickom (65 %) korpuse približne rovnaký, korpusy sa však líšia zastúpením doslovných citátov a zovšeobecnení. Tento rozdiel medzi korpusmi je štatisticky významný ($p < 0,00001$, χ^2 test). V slovenských textoch je miera doslovných citátov (22 %) vyššia než v anglických (15 %). Na 1 000 slov textu sa v anglickom korpuse vyskytuje 1 doslovny citát, v slovenskom korpuse je to priemerne 1,8 citátu. Naopak, v anglickom korpuse je viac zovšeobecnení (20 %) než v slovenskom (9 %). Vyjadrené relatívnu frekvenciou je to na 1 000 slov textu 0,8 zovšeobecnení v slovenskom korpuse a 1,3 zovšeobecnení v anglickom korpuse.

Ako môžeme tieto zistenia interpretovať? Podľa K. Staroňovej (2011, s. 172) sa doslovné citáty uvádzajú vtedy, keď „originál je nezvyčajný, provokatívny, mimoriadne výstížný alebo dôležitý vo vol'be slov a parafrázovaním či summarizáciou by sme veľa stratili“. Preto možno vyššiu mieru doslovných citátov v slovenských textoch pripísat istému rešpektu voči citovanému dielu či jeho autorovi. Naopak, zovšeobecnenia znižujú mieru individualizácie citovaných autorov, a tým prispievajú k vyšej objektivizácii textu. K. Hyland (1999) uvádza vyšie zastúpenie zovšeobecnení v prírodných vedách a technike (nad 30 %) než v humanitných vedách (napr. 23 % v aplikovanej jazykovede, 18 % v sociológii a len 8 % vo filozofii). Môžeme teda zhŕnúť, že slovenské texty sa snažia o zdôraznenie prítomnosti citovaných autorov, kym v anglických textoch prevažuje snaha o objektivizáciu textu.

podkorpus	citáty		parafrázy		zovšeobecnenia	
	počet	%	počet	%	počet	%
JaK	75	36 %	123	59 %	10	5 %
JČ	81	16 %	376	73 %	57	11 %
SR	109	22 %	332	68 %	46	10 %
Slov. korpus	265	22 %	831	69 %	113	9 %
ESP	84	17 %	290	58 %	127	25 %
JEL	95	15 %	427	66 %	123	19 %
TCJ	79	14 %	409	71 %	90	15 %
Ang. korpus	258	15 %	1 126	65 %	340	20 %

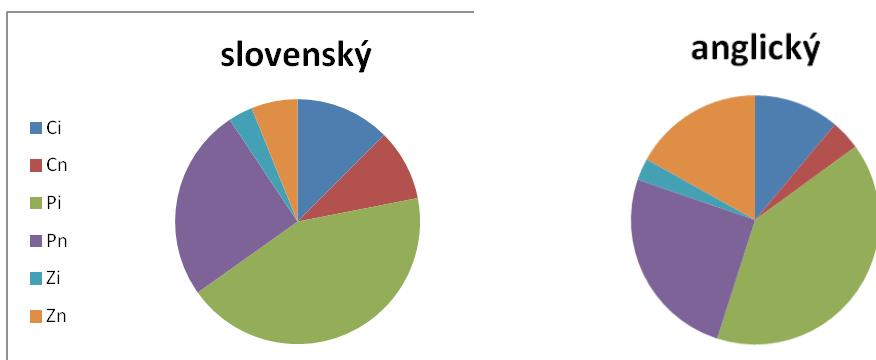
Tabuľka 4. Zastúpenie citátov, parafráz a zovšeobecnení v jednotlivých podkorpusoch v slovenskom a anglickom korpuse.

Okrem porovnania zastúpenia citácií podľa formálnych kritérií – doslovné citáty, parafrázy a zovšeobecnenia na jednej strane a integrálne a neintegrálne odkazy na strane druhej – nás zaujíma aj vzťah medzi týmito dvoma deleniami (pozri Tabuľku 5 a Obrázok 1). Ako sme videli, zastúpenie parafráz je v oboch korpusoch približne rovnaké; je však pozoruhodné, že táto podoba sa zachová aj pri rozdelení parafráz na integrálne (43 % v slovenskom a 40 % v anglickom korpuse) a neintegrálne (26 % v slovenskom a 25 % v anglickom korpuse). Približne rovnaké zastúpenie v oboch korpusoch majú aj integrálne citáty (13 % v slovenských a 11 % v anglických textoch) a integrálne zovšeobecnenia (3 % v oboch korpusoch).

Korpusy sa však líšia v miere neintegrálnych citátov a neintegrálnych zovšeobecnení. V anglických textoch prevažujú zovšeobecnenia, ktoré sú zároveň neintegrálne, čo ešte viac zvyšuje mieru objektivizácie textu. V slovenských textoch je vyššia miera doslovných citátov, ktoré sú zároveň neintegrálne, čo je prekvapivé zistenie vzhľadom na pozorovanú tendenciu v slovenskom korpuze zvýrazniť prítomnosť citovaných autorov. Na druhej strane však toto zistenie možno interpretovať ako snahu slovenských autorov uvádzať tvrdenia citovaných autorov ako prijímané fakty.

podkorpus	citáty				parafrázy				zovšeobecnenia			
	integ.		neint.		integ.		neint.		integ.		neint.	
	p.	%	p.	%	p.	%	p.	%	p.	%	p.	%
JaK	50	24	25	12	67	32	56	27	7	3	3	1
JČ	41	8	40	8	264	51	112	22	15	3	42	8
SR	60	12	49	10	192	39	140	29	17	4	29	6
Slov. korpus	151	13	114	9	523	43	308	26	39	3	74	6
ESP	62	12	22	4	149	30	141	28	16	3	111	22
JEL	78	12	17	3	279	43	148	23	23	4	100	16
TCJ	51	9	28	5	261	45	148	26	10	2	80	14
Ang. korpus	191	11	67	4	689	40	437	25	49	3	291	17

Tabuľka 5. Zastúpenie integrálnych a neintegrálnych citátov, parafráz a zovšeobecnení v jednotlivých podkorpusoch v slovenskom a anglickom korpuze.

Obrázok 1. Zastúpenie jednotlivých typov citácií v slovenskom (vľavo) a anglickom (vpravo) korpuze. Ci – integrálne citáty, Cn – neintegrálne citáty, Pi – integrálne parafrázy/sumarizácie, Pn – neintegrálne parafrázy/sumarizácie, Zi – integrálne zovšeobecnenia, Zn – neintegrálne zovšeobecnenia.

Túto interpretáciu podporuje aj ďalšia kvalitatívna odlišnosť medzi neintegrálnymi doslovnými citátkami v slovenských a anglických textoch, ktorú sme si všimli pri analýze dát. K. Staroňová (2011, s. 174) uvádzá, že „[k]aždý doslovný citát musí byť

sprevádzaný naším komentárom a interpretáciou, ktorá spojí priamy citát s celkovou argumentáciou“, ako je to v príklade č. 21. Doslovny citát by teda mal byť uvedený krátkym kontextom utvoreným vlastnými slovami autora (Kirszner – Mandell, 2005, s. 304) a nemal by byť do textu vložený len ako samostatne stojaca veta nahrádzajúca vlastnú argumentáciu autora, ako je to v príklade č. 22. Citáty prvého typu (príklad č. 21) budeme nazývať včlenené, citáty druhého typu (príklad č. 22) nevčlenené. Rozdiel medzi včlenenými a nevčlenenými citátmi pozorujeme len v prípade neintegrálnych citátov – integrálne citáty vždy uvádzajú citát krátkou formuláciou s menom citovaného autora (príklad č. 23).

- (21) *To znamená, že v pozícii autonómnej vety vystupujú ako propozície majúce charakter „tvrdenia o faktoch, ktoré sú dané, pri ktorých sa nevynára pochybnosť“* (Dolník, 1998, s. 63). (SR9)
→ včlenený neintegrálny citát
- (22) *Úniverbizačným motivantom (ďalej len UMn) je ustálené VP⁷, avšak univerbizačia zasahuje len istú časť VP (porov. Helcl, 1963, s. 30). „Stopercenná ekvi-valentnosť na úrovni jednoslovné pomenovanie – viacslovné pomenovanie by negovala existenčnú, funkčnú motiváciu VP, strácal by sa zmysel ich existencie.“* (Ološtiak, 2011, s. 113). (SR7)
→ nevčlenený neintegrálny citát
- (23) *... pre Jozefa Miloslava Hurbana je národ „organickou jednotkou prírodnodu-chovného bytia (...), ktorá prirodzene smeruje k politickej usporiadanosťi, organizovanosti“* (*ibid.*, s. 64). (JČ 2)
→ integrálny citát

Anglické texty sa vo veľkej miere nevčleneným citátom vyhýbajú: V anglickom korpusu sú len dva nevčlenené citáty (3 % neintegrálnych citátov), pričom jeden z nich predstavuje úvodné motto štúdie. Nevčlenené citáty sa tak objavujú len v 2 z 30 (7 %) analyzovaných textov, pričom oba texty sú z jedného časopisu (TCJ). V slovenskom korpusu nachádzame nevčlenené citáty až v 8 textoch z ich celkového počtu 30 (27 %), a to vo všetkých troch časopisoch, i keď treba podotknúť, že až 70 % nevčlenených citátov sa objavuje v dvoch textoch (popri ďalších, včlenených a integrálnych citátoch). Zo 114 neintegrálnych citátov v slovenskom korpusu je až 23 (20 %) nevčlenených, z toho jeden je úvodným mottom štúdie. Údaje o počte včlenených a nevčlenených citátov v oboch korpusoch uvádzame v Tabuľke 6. Toto porovnanie predstavuje štatisticky významný rozdiel medzi korpusmi ($p = 0.0007$, χ^2 test). Rozdiel by bol ešte dramatickejší po odčítaní dvoch nevčlenených citátov (po 1 z oboch korpusov), ktoré slúžia len ako motto. Vysoký podiel nevčlenených citátov v slovenskom korpusu chápeme ako najvyššiu možnú mieru stotožnenia sa citujúcich autorov s citovanou informáciou, a teda ako určitú formu prejavu rešpektu voči citovanému autorovi.

	včlenené neint. citáty		nevčlenené neint. citáty	
podkorpus	počet	%	počet	%
JaK	21	84 %	4	16 %
JČ	38	95 %	2	5 %
SR	32	65 %	17	35 %
Slov. korpus	91	80 %	23	20 %
ESP	22	100 %	0	0 %
JEL	17	100 %	0	0 %
TCJ	26	93 %	2	7 %
Ang. korpus	65	97 %	2	3 %

Tabuľka 6. Zastúpenie včlenených a nevčlenených neintegrálnych citátorov v jednotlivých podkorpusoch v slovenskom a anglickom korpuze.

4.3 Uvádzacie slovesá

V tejto časti prezentujeme výledky analýzy uvádzacích slovies použitých s citáciami. V slovenskom korpuze sa k citáciám viaže 550 uvádzacích slovies. Najčastejšie slovesá sú *uvádzať* (35), *písat* (9), resp. *opísat* (8) a *napísat* (7), *hovoriť* (18), *konštatovať* (16), *upozorniť* (15), *považovať* (12), *použiť* (12), *poukázať* (10), resp. *ukázať* (2), *tvrdiť* (10), *pokladat* (10) a *venovať sa* (10). K hapax legomenám patria napríklad *predpokladat*, *postulovať*, *odmietat*, *analyzovať*, *priznávať* a *objasniť*.

V anglickom korpuze sme identifikovali 742 uvádzacích slovies. Najfrekventovannejšími sú *find* ['zistit'] (70), *note* ['poznamenať'] (47), *argue* ['tvrdiť'] (38), *suggest* ['navrhnuť'] (32), *point out/to* ['poukazovať'] (31), *report* ['uvádzat'] (26), *identify* ['identifikovať'] (25), *state* ['uviest'] (21) a *propose* ['navrhnuť'] (21). Slovesá ako *rely* ['spoliehať sa'], *list* ['menovať'], *think* ['mysliť'], *specify* ['špecifikovať'], *interpret* ['interpretovať'] či *feel* ['veriť'] patria k hapax legomenám.

Uvádzacie slovesá v korpuze sme roztriedili na výskumné, kognitívne a diskurzné. V slovenskom korpuze sú najviac zastúpené diskurzné slovesá s počtom 306 (56 %), napr. *uvádzať*, *hovoriť*, *konštatovať*, *upozorniť*, *označiť*. Počet kognitívnych slovies je 124 (22 %), napr. *považovať*, *pokladat*, *uvažovať*, *vychádzať z*, *chápať*. Výskumných slovies je 120 (22 %), napr. *venovať sa*, *publikovať*, *zaoberať sa*.

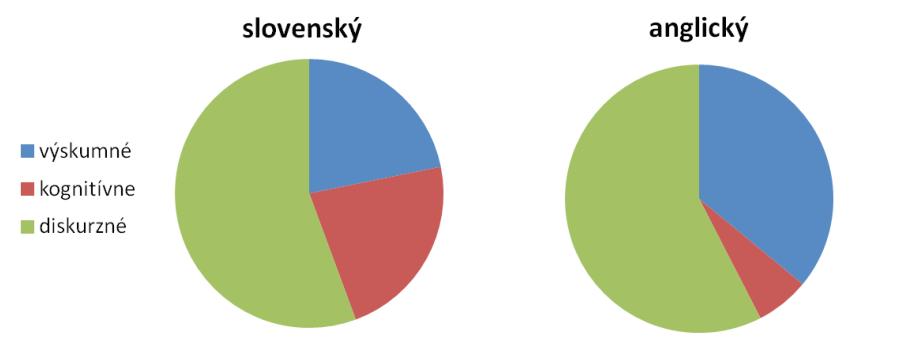
Podobne v anglickom korpuze tvoria najväčšiu skupinu diskurzné slovesá s počtom 427 (58 %), napr. *note* ['poznamenať'], *argue* ['tvrdiť'], *suggest* ['navrhnuť'], *point out/to* ['poukazovať'], *report* ['uvádzat']. Počet výskumných slovies je 267 (36 %), napr. *find* ['zistit'], *identify* ['identifikovať'], *show* ['ukázať']. Kognitívne slovesá, ako *believe* ['veriť'], *see* ['chápať'], *admit* ['priznávať'] či *focus* ['sústrediť sa'], sú zriedkavejšie – je ich spolu 48 (6 %).

Porovnanie pomeru diskurzných, výskumných a kognitívnych slovies v oboch korpusoch uvádzame v Tabuľke 7 a na Obrázku 2. Podľa výsledkov χ^2 testu je rozdiel medzi korpusmi v pomere týchto slovies štatisticky významný ($p < 0,00001$).

Diskurzné slovesá sú v oboch korpusoch zastúpené podobne, no kým v slovenskom korpuze je počet výskumných a kognitívnych slovies takmer rovnaký, v anglickom korpuze markantne prevládajú výskumné slovesá. Toto zistenie považujeme za ďalší znak snahy o objektivizáciu anglického textu a priblíženie sa citačným zvyklostiam v prírodných vedách a technike. Vysoký počet výskumných slovies v anglických textoch zdôrazňuje výskumný proces, ktorý je oddeliteľný od jeho pôvodcu; naopak, vyššia miera kognitívnych slovies v slovenských textoch zdôrazňuje ľudského agensa a jeho tvorivú intelektuálnu činnosť ako nevyhnutnú súčasť výskumu.

druh uvádzacích slovies	Slov. korpus		Ang. korpus	
	počet	%	počet	%
diskurzné	306	55,6	427	57,6
výskumné	120	21,8	267	36,0
kognitívne	124	22,5	48	6,5
spolu	550	100 %	742	100 %

Tabuľka 7. Zastúpenie diskurzívnych, výskumných a kognitívnych slovies v slovenskom a anglickom korpuze.

Obrázok 2. Zastúpenie diskurzívnych, výskumných a kognitívnych slovies v slovenskom (vľavo) a anglickom (vpravo) korpuze.

Ďalej sme všetky uvádzacie slovesá roztriedili podľa ich evaluačnej hodnoty. V slovenskom korpuze je postoj citujúceho autora zväčša nevyjadrený (91 %). Citujúci autor prezentuje informáciu ako pravdivú menej často (8 %), napr. slovesami *upozorniť*, *poukázať*, *potvrdiť*, *dokazovať*, *mať pravdu*, *zistiť*. Slovesá, ktorými citujúci autor prezentuje informáciu ako nepravdivú, sú ojedinelé (0,7 %), napr. *nerozlišovať*, *podsiúvať*. Tieto slovesá môžu byť zmierňované kontextom:

- (24) *Túto problematiku si autori takmer nevšímajú.* (SR8)
 (25) *Pravda, Montaigne čitateľa trochu zavádzá, ked' hned' v úvode...* (JČ6)

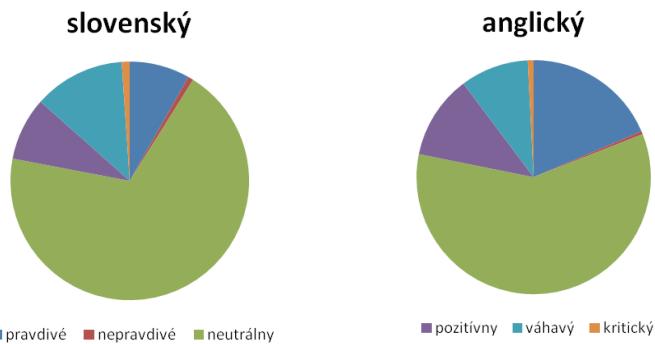
Vráťme sa k slovesám, ktoré tvoria väčšinu uvádzacích slovies v slovenskom korpusu. Keď sa citujúci autor svoj postoj rozhodne nevyjadriť, môže postoj prisúdiť citovanému autorovi. Vo väčšine prípadov je tento postoj neutrálny (76 %), napr. *zovšeobecniť*, *poznamenať*, *označiť*, *hodnotiť*, *skúmať*. V menšej miere je postoj citovaného autora váhavý (14 %), napr. *domnievať sa*, *chápať*, *navrhovať*, *naznačiť*, *pokusíť sa*, *ponúkať*, *považovať*, *pripúšťať*, alebo pozitívny (9 %), t. j. text vyzdvihuje presvedčenie citovaného autora o pravdivosti svojho tvrdenia, resp. uvádza, čím citovaný autor obhajuje svoje tvrdenie, napr. *argumentovať*, *odvolávať sa*, *presadzovať*, *prízvukovať*, *trvať*, *tvrdiť*, *vychádzsať z*, *zdôrazniť*. Kritický postoj citovaného autora je vyjadrený ojedinele (1 %), napr. *odmietaať*, *vylúciť*.

V anglickom korpusu takisto prevládajú slovesá bez hodnotiaceho postoja citujúceho autora (81 %). Citujúci autor uvádzacími slovesami niekedy prezentuje citované informácie ako pravdivé (19 %), napr. *discover* ['objavitiť'], *find* ['zistitiť'], *confirm* ['potvrditiť'], *point out* ['poukázať'], a len zriedka ako nepravdivé (0,4 %), napr. *not realize* ['neuvedomovať si'], *denigrate* ['očierniť']. Postoj citovaného autora je zväčša neutrálny (73 %), napr. *state a report* ['uvádzat'], *observe* ['pozorovať'], *describe* ['opisovať'], menej často býva pozitívny (14 %), napr. *argue a claim* ['tvrdiť'], *recommend* ['odporúčať'], alebo váhavý (12 %), napr. *suggest a propose* ['návrhovať'], *offer* ['ponúkať'], *speculate* ['domýšľať sa'], a len ojedinele kritický (1 %), napr. *question* ['spochybňovať'], *object* ['namietaať'], *critique* ['kritizovať'].

Porovnanie zastúpenia uvádzacích slovies podľa ich evaluačnej hodnoty v oboch korpusoch uvádzame v Tabuľke 8 a na Obrázku 3. V anglickom korpusu je vyšší počet slovies, ktorými citujúci autori prezentujú informáciu ako pravdivú. Toto zistenie je štatisticky významné ($p < 0.00001$). Pri slovesách, kde citujúci autor svoj postoj nevyjadruje, je v anglickom korpusu v porovnaní so slovenským korpusom mierne vyšší počet slovies, kde je postoj citovaného autora prezentovaný ako pozitívny. Táto tendencia však nie je štatisticky významná ($p = 0.082241$), a preto môžeme povedať, že prezentovaný postoj citovaných autorov sa v korpusoch nelíši.

Uvádzacie slovesá podľa evaluačnej hodnoty	Slov. korpus		Ang. korpus			
	počet	%	počet	%		
citujúci autor	pravdivé	45	8,2 %	138	18,6 %	
prezentuje informácie	nepravdivé	4	0,7 %	3	0,4 %	
ako	neutrálne	501	91,1 %	601	81,0 %	
	<i>postoj citovaného</i>	<i>neutrálny</i>	380	75,9 %	439	73,0 %
	<i>autora je</i>	<i>pozitívny</i>	47	9,4 %	86	14,3 %
		<i>váhavý</i>	68	13,5 %	70	11,7 %
		<i>kritický</i>	6	1,2 %	6	1,0 %

Tabuľka 8. Zastúpenie uvádzacích slovies podľa ich evaluačnej hodnoty v slovenskom a anglickom korpusu.

Obrázok 3. Zastúpenie uvádzacích slovies podľa ich evaluačnej hodnoty v slovenskom (vľavo) a anglickom (vpravo) korpuze. Citujúci autor prezentuje citované informácie ako pravdivé, nepravdivé alebo neutrálne – v tom prípade môže prisudzovať citovanému autorovi neutrálny, pozitívny, váhavý alebo kritický postoj.

4.4 Implikácie výskumu

V tejto časti by sme chceli poukázať na to, čo z nášho výskumu môže vyplývať pre ďalší výskum a pre prax. Pri ďalšom výskume problematiky navrhujeme prehodnotiť delenie citácií podľa formálnych kritérií. Delenie citácií podľa K. Hylanda (1999) na štyri skupiny (citáty, ktoré sú súčasťou uvádzacej vety, citáty odsadené v bloku, parafrázy a summarizácie, zovšeobecnenia) nepokladáme za presné. Po prvej, ako sme už uviedli, rozdelenie doslovných citátov je podmienené zvyklosťami jednotlivých odborných časopisov, čo sme pri výskume zohľadnili. Po druhej, domnievame sa, že vymedzenie zovšeobecnenia ako osobitnej kategórie nie je odôvodnené. Postavenie citácie je totiž v tomto vymedzení závislé od výskytu zovšeobecnenia spolu s inými citáciami, pričom pri parafrázach/sumarizáciách ani citátoch nie je relevantný ich výskyt spolu s inými citáciami. Preto odporúčame delenie citácií podľa miery, do akej autor sprostredkúva obsahovú stránku citovanej práce, na doslovné citáty (uvedenie presnej formulácie citovaného autora), parafrázy/sumarizácie (stručné a zhutnené preformulovanie téz vlastnými slovami) a odkazy na literatúru, ktoré sa obmedzujú len na kľúčové slová či slúžia ako odkazy pre štúdium ďalšej literatúry. Posledný typ citácií sa od zovšeobecnení líši tým, že môže obsahovať aj jedený bibliografický odkaz.

Výsledky nášho výskumu možno ponúknuť aj ako odporúčania slovenským autorom vedeckých textov písucim pre zahraničné publikum. Je totiž vhodné, aby sa autor pri písaní štúdie v angličtine pridŕžal konvenčí odborného štýlu anglofónnej kultúry, aby tak zvýšil svoje vyhliadky na prijatie svetovou vedeckou obcou. Slovenskí autori by sa teda pri písaní vedeckých štúdií v angličtine mohli inšpirovať anglofónnymi textami a mohli by uvádzat' menej doslovných citátov – približne len 1 citát na 1 000 slov textu, každý doslovný citát včleniť do svojho vlastného diskurzu a častejšie odka-

zovať na kombináciu viacerých zdrojov (t. j. používať viac zovšeobecnení). Navyše by v texte mohli používať viac uvádzacích slovies, ktoré opisujú proces výskumu, napr. *observe* ['pozorovať'], *collect data* ['zbierať dátu'], *analyze* ['analyzovať'], *identify* ['identifikovať'], *discover* ['objavíť'], *find* ['zistit'], *show* ['ukázať'].

5. ZÁVER

Táto štúdia porovnávala citačné zvyklosti v slovenskej a anglofónnej kultúre na príklade jazykovedných textov. Zistili sme, že anglofónni autori sa svoje texty snažia objektivizovať jednak prostredníctvom častejšieho používania zovšeobecnení a jednak vyššou mierou uvádzacích slovies, ktorých denotačný význam označuje proces výskumu. Výsledkom je priblíženie sa textom exaktných vied. Naopak, slovenskí autori viac zvýrazňujú prítomnosť citovaných autorov prostredníctvom vyššieho počtu integrálnych citácií a uvádzacích slovies, ktoré označujú mentálne stavy a procesy citovaných autorov. K ich dielam prejavujú citujúci autori rešpekt častejším uvádzaním doslovných citátov vrátane citátov nevčlenených do textu citujúceho autora. Záverom možno zhrnúť, že kým v anglofónnom odbornom štýle pozorujeme tendenciu zameriavať sa na prezentovaný informačný obsah, slovenský odborný štýl má tendenciu klásiť väčší dôraz na človeka ako pôvodcu prezentovanej informácie. Vo všeobecnosti výsledky tejto štúdie naznačujú, ako slovenský odborný text odkazuje na citovaného autora ako na neúčastníka komunikácie.

B i b l i o g r a f i a

Primárne zdroje

Jazyk a kultúra (JaK):

- BOČÁK, Michal: Chuť previazanosti: diskurzy sociálnej a environmentálnej zodpovednosti v českých kulinárskych časopisoch. In: *Jazyk a kultúra*, 2016, roč. 7, s. 1 – 8.
- CINGEROVÁ, Nina: Diskurzné stratégie modelovania obrazu druhého (na príklade týždenníka Argumenty i fakty). In: *Jazyk a kultúra*, 2015, roč. 6, s. 4 – 11.
- DZANOVÁ, Martina: Charakteristické módy a kódy česko-slovenských *fashion blogov*. In: *Jazyk a kultúra*, 2015, roč. 6, 202 – 214.
- FEDORKO, Marián: Pojem kultúry v translatológii. In: *Jazyk a kultúra*, 2015, roč. 6, s. 27 – 32.
- GOGOVÁ, Lenka: Etnický humor v kontexte socio-kultúrnych zmien. In: *Jazyk a kultúra*, 2015, roč. 6, s. 221 – 227.
- KLINGOVÁ, Jana: Dialogickosť ako spôsob verbálneho správania sa v rozhlasovom spravodajstve o počasí. In: *Jazyk a kultúra*, 2015, roč. 6, s. 258 – 271.
- KRAJNÁKOVÁ, Diana: Abstrakt: Čo? Prečo? Ako? In: *Jazyk a kultúra*, 2015, roč. 6, s. 272 – 278.
- OBORNÍK, Peter: Prílev migrantov a rómski agresori – pohľad na tendencie diskurzu televízneho spravodajstva v súvislosti s možným vplyvom posilňovania radikalizácie na Slovensku. In: *Jazyk a kultúra*, 2016, roč. 7, s. 104 – 121.
- RONČÁKOVÁ, Terézia: Fenomén ako (nový) lifestylový žáner. In: *Jazyk a kultúra*, 2015, roč. 6, s. 333 – 343.

RUSNÁK, Juraj: Kin-dza-dza!: jeden z obrazov komunikácie moci vo filmovej fantastike. In: Jazyk a kultúra, 2016, roč. 7, s. 136 – 142.

Jazykovedný časopis (JČ):

DOLNÍK, Juraj: Interpretácia ako konštituent človeka, komunikácie a porozumenia. In: Jazykovedný časopis, 2013, roč. 64, s. 93 – 108.

JAROŠOVÁ, Alexandra: Prítomnosť češtiny na Slovensku a aspekt spisovnosti. In: Jazykovedný časopis, 2016, roč. 67, s. 5 – 30.

KESSELOVÁ, Jana: Ontogenéza datívu vo svetle prirodzenej morfológie a kognitívnej lingvistiky. In: Jazykovedný časopis, 2015, roč. 66, s. 101 – 126.

KOVÁČOVÁ, Viera: K niektorým aspektom termínu „archaizmus“. In: Jazykovedný časopis, 2015, roč. 66, s. 41 – 52.

KYSELOVÁ, Miroslava: Sémantický a syntaktický status posesívneho datívu v štruktúrach s procesnými slovesami s významom atmosférického diania v slovenčine. In: Jazykovedný časopis, 2012, roč. 63, s. 131 – 152.

MIKUŠIAK, Marek: Esej. In: Jazykovedný časopis, 2014, roč. 65, s. 37 – 50.

ORGONOVÁ, Oľga – BOHUNICKÁ, Alena: Medzi štýlistikou a diskurznou analýzou. In: Jazykovedný časopis, 2013, roč. 64, s. 49 – 66.

PAVLÍK, Radoslav: Akustické a auditívne vlastnosti slovenských laterálnych konsonantov III: Analýza spektrálnych parametrov laterál v domácich a prevzatých slovách. In: Jazykovedný časopis, 2012, roč. 63, s. 109 – 129.

SABOL, Ján – IVANČOVÁ, Lena: Slabičné rozhrania v modeloch trojčlenných konsonantických skupín v slovenčine. In: Jazykovedný časopis, 2014, roč. 65, s. 105 – 121.

SLANČOVÁ, Daniela: Osvajovanie slovesnej lexiky v ranej ontogenéze reči. In: Jazykovedný časopis, 2013, roč. 64, s. 109 – 132.

Slovenská reč (SR):

BODNÁROVÁ, Martina: Svedectvo ako žáner náboženskej komunikácie. In: Slovenská reč, 2015, roč. 80, s. 194 – 209.

BRESTOVÍČOVÁ, Alexandra: Partikuly v reči matiek orientovanej na dieťa. In: Slovenská reč, 2014, roč. 79, s. 19 – 31.

FARAGULOVÁ, Alena: Xenologický pohľad na vnímanie cudzosti v rámci firemných kultúr zahraničných korporácií na Slovensku. In: Slovenská reč, 2013, roč. 78, s. 259 – 273.

GURIČANOVÁ, Dana – KÁLMÁNOVÁ, Katarína: Dynamické tendencie feminín vzoru gazdiná v deklinácii a pri vyjadrovaní privlastňovacieho vzťahu. In: Slovenská reč, 2015, roč. 80, s. 307 – 324.

KOVÁČOVÁ, Michaela: Motivácia v slovenčine a nemčine na príklade vybraných pojmov z dejín architektúry. In: Slovenská reč, 2012, roč. 77, s. 275 – 295.

MAGALOVÁ, Gabriela: Jazykové povedomie študentov mediálnych odborov a ich schopnosť využitia programov na korigovanie textu. In: Slovenská reč, 2015, roč. 80, s. 325 – 342.

PALKOVÁ, Lenka: O univerbizácii z hľadiska teórie lexikálnej motivácie. In: Slovenská reč, 2015, roč. 80, s. 177 – 193.

PAVLOVIČ, Jozef: O jednom druhu syntaktických konštrukcií so zloženým vtným členom. In: Slovenská reč, 2016, roč. 81, s. 30 – 38.

SOKOLOVÁ, Jana: Komunikačný aspekt nominálnych tautológii typu *obchod je obchod*. In: Slovenská reč, 2015, roč. 80, s. 157 – 176.

ŽIGO, Pavol: Veľkomoravský hlaholský nápis na plakete z Bojnej. In: Slovenská reč, 2014, roč. 79, s. 5 – 18.

English for Specific Purposes (ESP):

- BRUCE, Ian: Constructing critical stance in university essays in English literature and sociology. In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 42, s. 13 – 25.
- DURRANT, Philip: To what extent is the Academic Vocabulary List relevant to university student writing? In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 43, s. 49 – 61.
- HARTIG, Alissa J.: Conceptual blending in legal writing: Linking definitions to facts. In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 42, s. 66 – 75.
- McGRATH, Lisa: Open-access writing: An investigation into the online drafting and revision of a research article in pure mathematics. In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 43, s. 25 – 36.
- NATHAN, Philip: Analysing options in pedagogical business case reports: Genre, process and language. In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 44, s. 1 – 15.
- SAMRAJ, Betty: Discourse structure and variation in manuscript reviews: Implications for genre categorization. In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 42, s. 76 – 88.
- SERAFINI, Ellen J. – LAKE, Julie B. – LONG, Michael H.: Needs analysis for specialized learner populations: Essential methodological improvements. In: *English for Specific Purposes*, 2015, roč. 40, s. 11 – 26.
- SWALES, John M.: Configuring image and context: Writing ‘about’pictures. In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 41, s. 22 – 35.
- WETTE, Rosemary – HAWKEN, Susan J.: Measuring gains in an EMP course and the perspectives of language and medical educators as assessors. In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 42, 38 – 49.
- YATES, Lynda – DAHM, Maria R. – ROGER, Peter – CARTMILL, John: Developing rapport in inter-professional communication: Insights for international medical graduates. In: *English for Specific Purposes*, 2016, roč. 42, 104 – 116.

Journal of English Linguistics (JEL):

- BIBER, Douglas – EGBERT, Jesse: Register variation on the searchable web: A multi-dimensional analysis. In: *Journal of English Linguistics*, 2016, roč. 44, s. 95 – 137.
- BRINTON, Laurel J.: The extremes of insubordination exclamatory *as if!* In: *Journal of English Linguistics*, 2014, roč. 42, s. 93 – 113.
- CAMPBELL-KIBLER, Kathryn – BAUER, M. Kathryn: Competing reflexive models of regional speech in Northern Ohio. In: *Journal of English Linguistics*, 2015, roč. 43, s. 95 – 117.
- COLLINS, Peter: Quasi-modals and modals in Australian English fiction 1800-1999, with comparisons across British and American English. In: *Journal of English Linguistics*, 2014, roč. 42, s. 7 – 30.
- DINKIN, Aaron J.: Phonological transfer as a forerunner of merger in Upstate New York. In: *Journal of English Linguistics*, 2016, roč. 44, s. 162 – 188.
- LEVON, Erez – FOX, Sue: Social salience and the sociolinguistic monitor: A case study of ING and TH-fronting in Britain. In: *Journal of English Linguistics*, 2014, roč. 42, s. 185 – 217.
- MURPHY, M. Lynne – JONES, Steven – KOSKELA, Anu: Signals of contrastiveness: *But*, opposition, and formal similarity in parallel contexts. In: *Journal of English Linguistics*, 2015, roč. 43, s. 227 – 249.
- SHARMA, Devyani – RAMPTON, Ben: Lectal focusing in interaction: A new methodology for the study of style variation. In: *Journal of English Linguistics*, 2015, roč. 43, s. 3 – 35.
- SQUIRES, Lauren: Processing, evaluation, knowledge: Testing the perception of English subject-verb agreement variation. In: *Journal of English Linguistics*, 2014, roč. 42, s. 144 – 172.
- WILKERSON, Miranda E. – LIVENGOOD, Mark – SALMONS, Joe: The sociohistorical context of imposition in substrate effects: German-sourced features in Wisconsin English. In: *Journal of English Linguistics*, 2014, roč. 42, s. 284 – 306.

TESL Canada Journal (TCJ):

ABBOTT, Marilyn L. – ROSSITER, Marian J. – HATAMI, Sarvenaz: Promoting engagement with peer-reviewed journal articles in adult ESL programs. In: *TESL Canada Journal*, 2015, roč. 33, s. 80 – 105.

CAMPBELL, Chris – MacPHERSON, Seonaigh – SAWKINS, Tanis: Preparing students for education, work, and community: Activity theory in task-based curriculum design. In: *TESL Canada Journal*, 2015, roč. 31, s. 68 – 92.

COLLINS, Laura – WHITE, Joanna: The quantity and quality of language practice in typical interactive pair/group tasks. In: *TESL Canada Journal*, 2015, roč. 31, 47 – 67.

DOUGLAS, Scott Roy – KIM, Marcia: Task-based language teaching and English for Academic Purposes: An investigation into instructor perceptions and practice in the Canadian context. In: *TESL Canada Journal*, 2015, roč. 31, s. 1 – 22.

FOX, Janna – CHENG, Liying: Walk a mile in my shoes: Stakeholder Accounts of testing experience with a computer-administered test. In: *TESL Canada Journal*, 2016, roč. 32, s. 65 – 86.

LEE, Kent – RANTA, Leila: Facebook: Facilitating social access and language acquisition for international students? In: *TESL Canada Journal*, 2014, roč. 31, s. 22 – 50.

LEOPOLD, Lisa: Request strategies in professional e-mail correspondence: Insights from the United States workplace. In: *TESL Canada Journal*, 2015, roč. 32, s. 1 – 29.

MCNAUGHTON, Stephanie – McDONOUGH, Kim: Switches to English during French service encounters: Relationships with L2 French speakers' willingness to communicate and motivation. In: *TESL Canada Journal*, 2015, roč. 33, s. 22 – 40.

SHIN, Ji Hye – ALBERS, Peggy: An analysis of the effect of a cyber home learning system on Korean secondary school students' English language achievement and attitude. In: *TESL Canada Journal*, 2015, roč. 32, s. 45 – 66.

WILLIAMS, Julia – CONDON, Frankie: Translingualism in composition studies and second language writing: An uneasy alliance. In: *TESL Canada Journal*, 2016, roč. 33, s. 1 – 18.

Sekundárne zdroje

ANTHONY, Laurence: AntFileConverter. Verzia 1.2.0. Tokyo: Waseda University, 2015. Softvér dostupný na: <http://www.laurenceanthony.net>.

DANČIŠINOVÁ, Lucia: Citácia ako intertextuálny znak v akademickom diskurze. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2016. 69 s.

DANČIŠINOVÁ, Lucia: Citačné praktiky v bakalárskych a diplomových prácach študentov anglistiky Prešovskej univerzity v Prešove. In: *Jazyk a kultúra*, 2015, roč. 6, č. 23 – 24, s. 194 – 201.

DANČIŠINOVÁ, Lucia – ANTOLIKOVÁ, Sandra – BENKOVÁ, Eva – MAŤKOVÁ, Svetlana: Citačné praktiky v interdisciplinárnych súvislostiach. In: *K vybraným aspektom technologického vzdelávania na začiatku tretieho tisícročia: zborník recenzovaných vedeckých prác s medzinárodnou účasťou*. Prešov: Fakulta výrobných technológií TU Košice so sídlom v Prešove 2015, s. 52 – 56.

GraphPad Quick Calcs. La Jolla, California, s. a. Dostupné na: <http://www.graphpad.com/quickcalcs/>

HYLAND, Ken: Academic attribution: Citation and the construction of disciplinary knowledge. In: *Applied linguistics*, 1999, roč. 20, č. 3, s. 341 – 367.

KAPLAN, Robert B.: Cultural thought patterns in inter-cultural education. In: *Language learning*, 1966, roč. 16, č. 1 – 2, s. 1 – 20.

KATUŠČÁK, Dušan: Ako písat' vysokoškolské a kvalifikačné práce. Bratislava: Stimul 1998. 121 s.

KHOUTYZ, Irina: Engagement in written academic discourse: A cross-cultural study of Russian and English research articles. In: *International Journal of Russian Studies*, 2015, roč. 4, č. 2, s. 135 – 160.

KIRSZNER, Laurie G. – MANDELL, Stephan R: *The Wadsworth Handbook*. Boston: Thomson Wadsworth 2005. 1086 s.

KOLB, David A.: Learning Styles and disciplinary differences. In: *The Modern American College*. Ed. A. W. Chickering. San Francisco/London: Jossey-Bass Inc. 1981, s. 232 – 255.

Pokyny pre prispievateľov. In: *Jazyk a kultúra*. Prešov: Lingvokulturologické a prekladateľsko-tlmočnícke centrum excelentnosti pri FF PU, 2016. Dostupné na: http://www.ff.unipo.sk/jak/Pokyny%20pre%20prispievate%C4%BEov_2016_27_28.pdf.

SHAW, Philip: Reasons for the correlation of voice, tense, and sentence function in reporting verbs. In: *Applied linguistics*, 1992, roč. 13, č. 3, s. 302 – 319.

SLANČOVÁ, Dana: *Praktická štýlistika (Štylistická príručka)*. Prešov: Slovacontact 1996. 178 s.

Social Science Statistics. S. l., s. a. Dostupné na: <http://www.socscistatistics.com/>

STAROŇOVÁ, Katarína: *Vedecké písanie. Ako písať akademické a vedecké texty*. Martin: Osveta 2011. 248 s.

SWALES, John M.: *Genre analysis: English in academic and research settings*. New York: Cambridge University Press 1990. 260 s.

THOMAS, Sarah – HAWES, Thomas P.: Reporting verbs in medical journal articles. In: *English for specific purposes*, 1994, roč. 13, č. 2, s. 129 – 148.

THOMPSON, Geoff – YIYUN, Ye: Evaluation in the reporting verbs used in academic papers. In: *Applied linguistics*, 1991, roč. 12, č. 4, s. 365 – 382.

Všeobecné pokyny pre autorov. In: *Slovenská reč*, 2016, roč. 81, č. 1 – 2, s. 125.

WALKOVÁ, Milada: Rozdiely medzi slovenským a angloamerickým odborným štýlom na príklade jazykovedných textov. In: *Jazyk a kultúra*, 2014, roč. 5, č. 19 – 20, s. p.

Wordy word count tool. S. l., S. a. Dostupné na: <https://wordy.com/word-count-tool/>

ZACHARSKI, Ron: Online NGram Analyzer. S. l., s. a. Softvér dostupný na: <http://guidetodata-mining.com/ngramAnalyzer/analyze.php>